Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
GERARD WILLIAM HOGAN
esitatud 12. novembril 2020[1]

**Kohtuasi C-400/19**

**Euroopa Komisjon**
***versus***

**Ungari**

Liikmesriigi kohustuste rikkumine – ELTL artikkel 34 – Põllumajandustoodete ühine turukorraldus – Määrus (EL) nr 1308/2013 – Riigisisesed õigusnormid, mis keelavad ebaausad kaubandustavad tarnijate vastu seoses põllumajandustoodete ja toiduainetega – Põllumajandustoodete ja toiduainete müügihinnad – Nõue kohaldada identsete toodete suhtes ühesugust jaemüügi kasumimarginaali

## I. Sissejuhatus

1. Euroopa Komisjon palub oma hagiavalduses Euroopa Kohtul tuvastada, et piirates eelkõige 2009. aasta XCV seaduse, mis käsitleb tarnijate suhtes seoses põllumajandustoodete ja toiduainetega ebaausate kaubandustavade kasutamise keeldu (a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek vonatkozásában a beszállítókkal szemben alkalmazott tisztességtelen forgalmazói magatartás tilalmáról szóló 2009. évi XCV. törvény),[2] § 3 lõike 2 punktiga u põllumajandustoodete ja toiduainete turuhindade kindlaksmääramist, ei ole Ungari täitnud oma kohustusi, mis tulenevad ELTL artiklist 34 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrusest (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007.[3]

2. Seega tekib seoses käesoleva hagiavaldusega taas küsimus, mil määral ja millistel tingimustel võivad liikmesriigid kasutada hinnakujundusmehhanismide piiramiseks oma riigisiseseid ebaausa konkurentsi või tarbijakaitseõiguse sätteid, et toetada osapoolt või osapooli, keda peetakse toiduainete tarneahelas üldjuhul vähem soodsas läbirääkimispositsioonis olevaks. Nendele küsimustele pöörati tähelepanu juba Euroopa Kohtu 13. novembri 2019. aasta otsuses Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962) ning käesolevas ettepanekus tuleb selle otsuse põhjendusi ja järeldusi lähemalt analüüsida.

3. Enne seda tuleb aga kõigepealt esile tõsta asjakohased õigusaktide ja aluslepingu normid.

1 Algkeel: inglise.

2 Komisjoni andmeil jõustus 2009. aasta XCV seadus 1. jaanuaril 2010.

3 ELT 2013, L 347, lk 671.

## II. Õiguslik raamistik

### *A. ELi õigus*

4. ELTL artiklis 34 on sätestatud:

„Keelatakse liikmesriikidevahelised koguselised impordipiirangud ja kõik samaväärse toimega meetmed.“

5. Määruse nr 1308/2013 artikli 83 lõikes 5 on sätestatud:

„Liikmesriigid võivad vastu võtta või jätta kehtima täiendavad riiklikud sätted toodete kohta, mille suhtes kehtib liidu turustamisstandard, kui kõnealused sätted on kooskõlas liidu õiguse ja eelkõige kaupade vaba liikumise põhimõttega ning kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu [22. juuni 1998. aasta] direktiivist 98/34/EÜ[, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1998, L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337)] ei tulene teisiti.“

### *B. Ungari õigus*

6. 2009. aasta XCV seaduses on vastavalt selle §-le 1 käsitletud „põllumajandustooteid ja toiduaineid“, mis on määratletud selle seaduse § 2 lõikes 2 viitega Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. jaanuari 2002. aasta määrusele (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused.[4]

7. 2009. aasta XCV seaduse § 2 lõike 1 kohaselt kohaldatakse seda seadust a) ettevõtjatele, kes toodavad, töötlevad või müüvad töötlemata põllumajandustooteid või toiduaineid, ja b) ettevõtjatele, kes müüvad neid tooteid lõpptarbijatele. Viimati nimetatud kategooria hõlmab kõiki jaemüüjaid, olenemata nende suurusest, ning seetõttu kohaldatakse seda nii põllumajandustooteid ja toiduaineid müüvate hüpermarketite kui ka väikeste kaupluste suhtes.

8. 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõikes 2 on sätestatud:

„Ebaausaks kaubandustavaks loetakse:

[…]

u) lõpptarbijale müüdavate identse koostise ja identsete organoleptiliste omadustega toodete müügihinna diskrimineeriv kindlaksmääramine nende toodete päritoluriigi alusel.“

## III. Poolte nõuded

9. Komisjon palub Üldkohtul:

– tuvastada, et piirates eelkõige 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktiga u põllumajandustoodete ja toiduainete müügihindade kindlaksmääramist, on Ungari rikkunud ELTL artiklist 34 ja määrusest nr 1308/2013 tulenevaid kohustusi, ning

– mõista kohtukulud välja Ungarilt.

4 ELT 2002, L 31, lk 1; ELT eriväljaanne 15/06, lk 463.

10. Ungari palub Üldkohtul:

– jätta komisjoni hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata ning

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

## IV. Hagi

### *A. Poolte argumendid*

11. Komisjon teeb oma hagiavalduses kaks etteheidet. Ta väidab, et piirates eelkõige 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktiga u põllumajandustoodete ja toiduainete müügihindade kindlaksmääramist, on Ungari rikkunud esiteks määrusest nr 1308/2013 ja teiseks ELTL artiklist 34 tulenevaid kohustusi.

12. Määrusel nr 1308/2013 põhineva etteheite kohta väidab komisjon, et 2009. aasta XCV seaduse artikli 3 lõike 2 punkti u kohaselt peavad teatavast riigist pärit põllumajandustoodete ja toiduainete jaemüügihinnad sisaldama sama kasumimarginaali, mida kohaldatakse mujalt pärit identsete toodete suhtes, olenemata nende päritoluriigist. Seega keelatakse selle sättega jaemüüjatel näiteks müüa imporditud tooteid hinnaga, millele lisandub 5% kasumimarginaal, kui nad pakuvad samal ajal samasuguseid kodumaiseid tooteid hinnaga, millele lisandub 10% marginaal. 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u kohaldatakse kõikide põllumajandustoodete ja toiduainete suhtes ning mõiste „identsed tooted“ on määratletud viitega toote koostisele ja organoleptilistele omadustele.

13. Komisjoni väitel kahjustab 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u, mis praktikas keelab jaemüüjatel müüa imporditud tooteid teistsuguse kasumimarginaaliga kui see, mida kohaldatakse kodumaistele toodetele, määruse nr 1308/2013 kohaldamist, kuna see on vastuolus selle määruse aluspõhimõttega, milleks on põllumajandustoodete müügihindade vaba kindlaksmääramine ausa konkurentsi alusel. Komisjon leiab, et kasumimarginaal on jaemüügihinna kindlaksmääramise lahutamatu osa.

14. Komisjon viitab 4. märtsi 2010. aasta kohtuotsustele komisjon *vs.* Prantsusmaa (C-197/08, EU:C:2010:111) ja komisjon *vs.* Iirimaa (C-221/08, EU:C:2010:113), mida ta peab näiteks ettevõtjate vabaduse kaitsmise tähtsusest hindade kindlaksmääramise valdkonnas. Tänu sellele vabadusele saavad uued imporditud tooted tungida atraktiivsete jaehindade abil konkreetsele riigisisesele turule.

15. ELTL artiklil 34 põhineva etteheitega seoses väidab komisjon, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u ei viita põllumajandustoodete ja toiduainete omadustele, vaid üksnes nende müügitingimustele, ning seda tuleb seega pidada müügitingimusi käsitlevaks sätteks 24. novembri 1993. aasta kohtuotsuse Keck ja Mithouard (C-267/91 ja C-268/91, EU:C:1993:905) tähenduses. Kõnealune säte ei vasta teisele kriteeriumile, mis on ette nähtud selles kohtuotsuses, kuna see annab faktilise eelise identsetele kodumaistele toodetele. Seega leiab komisjon, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u kujutab endast koguselist piirangut ELTL artikli 34 tähenduses, kuna see raskendab teatavate teistest liikmesriikidest imporditud kaupade turustamist võrreldes samasuguste kodumaiste toodetega ning takistab seega selliste kaupade jaemüüki. Komisjon märgib, et tarbijad on loomulikult rohkem tuttavad kodumaiste toodetega, mis on olnud turul kauem, ning eelistavad neid äsja turule tulnud toodetele. Lisaks tunnevad mõned tarbijad, et nad toetavad kohalike toodete ostmisega kodumaist majandust, ning mõnes liikmesriigis korraldatakse selleks korrapäraseid reklaamikampaaniaid, mis seda suhtumist ära kasutavad. Just sel põhjusel võivad ettevõtjad muu hulgas kasutada erinevaid kaubandustavasid, millest üks sobivaim on teatavate imporditud toodete hinna alandamine, et tarbijad nendega kiiremini harjuks.

16. Komisjon leiab, et kõnealuse vaba hinnakujunduse poliitikasse sekkumise eesmärk on kaitsta teatavaid riigisiseseid ettevõtjaid ja mitte tarbijate huve, nagu väidab Ungari. Tarbijate huvide kaitsmiseks piisab omahinnast madalama hinnaga müügi keelamisest. Käesoleval juhul läheb riigi sekkumine kaugemale omahinnast madalama hinnaga müügi keelust ning see ei näi toovat tarbijale mingit kasu. Komisjoni arvates kujutab 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u endast iseenesest meelevaldset diskrimineerimist ja ELTL artikliga 34 vastuolus olevat praktikat, mistõttu erinevad statistilised andmed, mis võivad ehk mõneti viidata ka sellele, et meede ei ole diskrimineeriv, ei ole asjakohased. Komisjon leiab ka, et mõiste „identsed tooted" tekitab ebakindlust ja rikub seega ELTL artiklit 34. Sellega seoses märgib komisjon, et teatavad jaemüüjad võivad näiteks märkida tootel kõrgkuumutatud piima tootvate lehmade tõu, nagu mõned lihatoodete puhul seda juba teevad. Kõnealuste riigisiseste eeskirjade tõttu ei tohi neid tooteid müüa kõrgema hinnaga, sest Ungari sõnul tuleks sama kasumimarginaali kohaldada kogu kõrgkuumutatud piima suhtes, mille rasvasisaldus on näiteks 2,8%. See mõjuks tarbijale negatiivselt ning avaldaks mõju kaupade vabale liikumisele.

17. Seoses kõnealuste riigisiseste eeskirjade võimalike põhjendustega märgib komisjon, et meede, mis kujutab endast piirangut ELTL artikli 34 tähenduses, võib olla põhjendatud ELTL artikli 36 alusel või ülekaaluka üldise huvi tõttu. Kohtupraktikast tuleneb siiski, et sätet, mis võib piirata ELTLiga tagatud põhivabadust, nagu kaupade vaba liikumine, saab õiguspäraselt põhjendada üksnes siis, kui see on sobiv õiguspärase eesmärgi saavutamiseks ega lähe kaugemale sellest, mis on eesmärgi saavutamiseks vajalik. Komisjon leiab, et kõnealune riiklik meede ei ole ei asjakohane ega proportsionaalne.

18. Meetme asjakohasuse küsimuses leiab komisjon, et kasumimarginaalide kindlaksmääramisest saavad kasu peamiselt jaemüüjad, mitte tootjad. Komisjon leiab, et meede on ebaproportsionaalne ja et suurem läbipaistvus turul oleks saavutanud sama eesmärgi, mõjutamata negatiivselt hindade kehtestamise vabadust.

19. Komisjon ei leia vastupidi Ungari väitele, et kaubandustava, mis on 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u sihtmärgiks, oleks ebaõiglane kaubandustava, nagu see on määratletud Euroopa Parlamendi 7. juuni 2016. aasta resolutsioonis ebaõiglaste kaubandustavade kohta toiduainete tarneahelas.[5] Lisaks väidab komisjon, et Euroopa Parlament ei julgusta oma resolutsioonis selliste meetmete võtmist, nagu on kõne all käesolevas asjas, mis ohustavad siseturu toimimist ja takistavad kaubandust.

20. Lisaks rõhutab komisjon asjaolu, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u riivab oluliselt turustajate vabadust määrata marginaale, mida ei saa pidada samaväärseks vabadusega müüa tooteid omahinnast madalama hinnaga. Komisjon nõustub, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt on võimalik piirata müüki alla omahinna, kuna see ei too kaasa meelevaldset diskrimineerimist. Seevastu 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u avaldab imporditud toodetele diskrimineerivat mõju ega ole seega põhjendatav.

21. Komisjon väidab, et vastupidi Ungari väidetele ei näi 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u soodustavat ausate kaubandustavade järgimist. Jaemüügi kasumimarginaalide kehtestamine ei taga tarnijatele mingit eelist. Vastupidi, sellest saavad võimalikku kasu jaemüüjad, mitte põllumajandustootjad. Proportsionaalsuse põhimõtte osas leiab komisjon, et on muid ELi õigusega kooskõlas olevaid vähem piiravaid meetmeid, mille abil oleks võimalik taotletavaid eesmärke saavutada.

22. Komisjon ei nõustu oma repliigis Ungari väitega, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u kohaldatakse üksnes põhitoiduainete suhtes, mida ei saa koostise ja maitse poolest üksteisest eristada. Komisjoni sõnul ei saa välistada, et teatavaid „kaubamärgiga" tooteid võib pidada nende koostise ja organoleptiliste omaduste poolest identseteks. Komisjon märgib, et jaemüüjad konkureerivad

5 2015/2065(INI) 2018/C 086/05.

üksteisega ja seega ei ole põhjendatud piirata nende võimalusi määrata hindu, tuginedes väidetavale konkurentsi paranemisele asjaomase toote tootjate vahel. Ungari ei ole tõendanud, kuidas see, et piiratakse jaemüüjate õigust määrata kindlaks oma kasumimarginaal, tuleks kasuks tootjatele. Jaemüüjal on oma suuruse ja majandusliku tugevuse tõttu palju tugevam läbirääkimispositsioon ning jaehindade marginaalide kindlaksmääramine ei mõjuta tarnija ja jaemüüja vahelist hulgihinda. Vaidlustatud riigisisene meede ei paku tootjatele kaitset, kuid sisaldab ebaproportsionaalset piirangut, mis tegelikkuses diskrimineerib teistest liikmesriikidest imporditud tooteid.

23. Komisjon leiab, et kõnealust piirangut ei saa põhjendada vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivile (EL) 2019/633, mis käsitleb põllumajandustoodete ja toiduainete tarneahelas ettevõtjatevahelistes suhetes esinevaid ebaausaid kaubandustavasid.[6] Ta märgib, et direktiivis 2019/633 on täpselt määratletud 16 ebaausat kaubandustava, mis on keelatud. Seega ei ole igasugune oletatav ebaaus olukord keelatud. Kuna vaidlustatud meedet kohaldatakse väga üldiselt kõikidele jaemüüja otsustele hindade kindlaksmääramise kohta, leiab komisjon, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u on vastuolus määruses nr 1308/2013 sätestatud üldpõhimõtetega ja asjakohase kohtupraktikaga, kuna tarneahelas hindade kehtestamise vabaduse piiramisega mõjutab see suurt hulka põllumajandustooteid ja toiduaineid. Euroopa Kohus märkis 23. detsembri 2015. aasta kohtuotsuse Scotch Whisky Association jt (C-333/14, EU:C:2015:845) punktis 20, et müügihinna vaba kujunemine vaba konkurentsi põhimõttel on üks määruse nr 1308/2013 koostisosi ja väljendab kaupade vaba liikumise põhimõtet tõhusa konkurentsi tingimustes. Komisjon leiab, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u on seega vastuolus selle kohtuotsusega.

24. Komisjon väidab, et müügihindade vaba kujunemine peaks kehtima ka selliste toodete puhul nagu piim, jahu, õli, suhkur jne. Direktiivis 2019/633 rõhutatakse läbirääkimisvabaduse tähtsust. Komisjon lükkab tagasi Ungari väite, et meetme mõju kaupade vabale liikumisele on liiga ebakindel ja kaudne.

25. Ungari leiab, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u, mis on ainus selle seaduse säte, mille komisjon on kahtluse alla seadnud, on määrusega nr 1308/2013 kooskõlas ega kujuta endast ELTL artikliga 34 vastuolus olevat piirangut.

26. Ungari väidab, et seitse aastat tagasi vastu võetud 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u eesmärk on tagada kodumaistele põllumajandustoodetele ja toiduainetele ning teistest liikmesriikidest pärit toodetele võrdsed konkurentsitingimused. Seega on see kooskõlas hiljuti vastu võetud direktiiviga 2019/633, millega kehtestatakse Euroopa Liidus minimaalne kaitse ebaausate kaubandustavade vastu, ja järgib selle direktiivi eesmärke, võttes arvesse põllumajandustoodete ja toiduainete tarnijate ja ostjate läbirääkimispositsiooni olulist tasakaalustamatust. Direktiivi 2019/633 eesmärk on võidelda selliste ebaausate kaubandustavade vastu, mille vastu ei saa võidelda konkurentsiõiguslike vahenditega. Direktiiv 2019/633 keskendub pigem tarnijate sõltuvale seisundile jaemüüjate suhtes kui jaemüüjate turgu valitsevale seisundile. Direktiiv 2019/633 lubab liikmesriikidel sõnaselgelt jätta kehtima norme, mis on seotud selle direktiiviga hõlmamata kaubandustavadega, tingimusel et need on kooskõlas siseturu toimimise normidega. 2009. aasta XCV seadus võeti vastu selleks, et kaitsta tarnijaid suurte jaekaupluste, näiteks selvehallide kuritahtliku käitumise eest, kuna tarnijad on nende kauplustega võrreldes majanduslikult haavatavas ja sõltuvuslikus positsioonis. Vaidlustatud meetme ja direktiivi 2019/633 erinevus seisneb selles, et kuigi vaidlustatud meede sekkub formaalselt jaemüüja ja tarbija tasandil, siis selle mõju avaldub tarnija ja jaemüüja suhte tasandil.

27. Ungari väidab, et hoolimata asjaolust, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u piirab piiratud ulatuses põllumajandustoodete ja toiduainete jaemüüjate majanduslikku vabadust, ei takista see liikmesriikidevahelist kaubandust.

6 ELT 2019, L 111, lk 59.

28. Ungari märgib, et 2009. aasta XCV seadus piirab jaemüüjate tavasid, et tagada, et asjaomane tegur on peamiselt tarnija ja jaemüüja vahel kokku lepitud toodete ostuhind ning et ei saaks nõuda muid kulusid või vahendustasusid, välja arvatud juhul, kui need vastavad tegelikule, tarnija soovitud teenusele. 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u kohaldatakse üksnes piiratud tootevalikule, nimelt „koostiselt ja organoleptilistelt omadustelt identsetele“ toodetele. Seda sätet kohaldatakse seega ainult selliste põhitoiduainete suhtes, mis on homogeensed ning mida ei saa koostise ja maitse poolest üksteisest eristada või mida ei saa pidada „kaubamärgiga“ toodeteks. Kõnealused tooted on tavaliselt muu hulgas piim, jahu, õli, puu- ja köögivili, kodulinnud ja suhkur. Lisaks puudutab 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u üksnes tooteid, mis on kõigi nende omaduste poolest identsed. Seega ei saa Ungari sõnul kõrgkuumutatud piima, mille rasvasisaldus on 2,8%, pidada identseks näiteks värske piima või teistsuguse rasvasisaldusega piimaga. Tooteid, mis sisaldavad erinevaid koostisosi või millel on erinev maitse, nagu puuviljamahl ja šokolaad, ei saa pidada identseteks. Tarbijate valikut 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktiga u hõlmatud toodete ostmisel mõjutab suures osas hind, mistõttu seda valikut võib mõjutada isegi hinna minimaalne varieerumine. Seega on eriti oluline, et nende toodete puhul valitseks toodete omadustel põhinev konkurents, kuna need konkureerivad üksnes hinna alusel.

29. Ungari leiab, et mõiste „identsed tooted“ ei ole tekitanud õiguslikku ebakindlust viimase seitsme aasta jooksul alates XCV seaduse vastuvõtmisest 2009. aastal ning et selle mõiste tõlgendamisel ei ole raskusi.

30. Ungari väitel saavutatakse jaemüügis kasumi maksimeerimine kogukasumi marginaali tõhusa haldamisega. Nii näiteks määrab selvehall 20–30 000 eri toote hinna nii, et müüdavad tooted on kasumlikud *sortimendi kogumis*. Selles kontekstis on tavaks kehtestada teatavatele kaupadele madalad hinnad ja madalad kasumimarginaalid, et meelitada ligi kliente ja kompenseerida „kaotatud“ tulu klientidele muude kaupade müümisest tuleneva käibe suurenemisega. Jaemüüjad mõjutavad seega märkimisväärselt seda, millist liiki tooteid tarbijad ostavad. Selle tava tulemusena ei kajasta toote hind lõpptarbija jaoks mitte niivõrd selle konkreetse toote konkurentsivõimelisust, vaid pigem jaemüüja otsust hallata oma kasumimarginaali kogu tooteportfelli tasandil.

31. Ungari rõhutab asjaolu, et vastavalt 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktile u on tarnijal ja jaemüüjal täielik vabadus pidada läbirääkimisi kaupade *ostuhinna* üle. Jaemüüja ei saa siiski muuta selle hinna ja teisest liikmesriigist pärit identse toote hinna vahelist *suhet*. Kui tarnija toodab tooteid tõhusamalt ja müüb seega oma tooteid jaemüüjale madalama tarnehinnaga, on ka vastava toote tarbijahind madalam kui identsetel toodetel, mis on valmistatud vähem tõhusalt ja mida müüakse kõrgema tarnehinnaga. Vastupidi komisjoni väidetule ei piira vaidlustatud meede hinnakonkurentsi, vaid pigem teatavate põhitoiduainete *hinnamoonutusi*. Lisaks ei piira vaidlustatud meede asjaomaste toodete müüki spetsiaalse soodushinnaga, tingimusel et mis tahes päritoluga toodete suhtes kohaldatavad kasumimarginaalid ühtlustatakse kuue kuu lõikes. Asjaomaste toodete müügi puhul on lubatud tutvustushinnad ja müügiedendusmeetmed. Lisaks ei kohaldata kõnealust piirangut juhul, kui jaemüüja lõpetab oma tegevuse, muudab oma profiili või lõpetab toodete müügi. Lisaks ei ole ühtegi eeskirja, mis keelaks nende kaupade reklaamimise.

32. Ungari väidab, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u on kooskõlas siseturu eeskirjadega. Lisaks, kuigi komisjon leiab, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u on määrusega nr 1308/2013 vastuolus, ei ole ta viidanud ühelegi selle määruse sättele, mida oleks rikutud. Ungari märgib, et vaidlustatud meetmega ei määrata kindlaks hindu ega kehtestata võrdlushinda või miinimumhinda. Seetõttu säilib täielikult ettevõtjate vabadus määrata kindlaks ostuhind. Vaidlustatud meetmega tagatakse, et konkurentsieelis kajastub tarbijahinnas, võimaldades seega kõigile tootjatele tõhusatel konkurentsitingimustel vaba juurdepääsu avatud turule.[7] Euroopa Kohus leidis oma 4. märtsi 2010. aasta kohtuotsustes komisjon *vs.* Prantsusmaa (C-197/08, EU:C:2010:111) ja komisjon *vs.* Iirimaa

7 9. septembri 2003. aasta kohtuotsus Milk Marque ja National Farmers' Union (C-137/00, EU:C:2003:429, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).

(C-221/08, EU:C:2010:113), et liikmesriigi kehtestatud miinimumhind on ELi õigusega vastuolus just nimelt seetõttu, et see kahjustab konkurentsi, takistades teatud tootjatel või importijatel kasutada „madalamaid omahindu“, et pakkuda atraktiivsemaid jaehindu.[8] Vaidlustatud meede tagab aga, et tootjate või tarnijate suuremast tõhususest tulenev hinnaeelis kajastub tarbijatele kehtestatud toote hinnas. Meede tagab tootjatele ka võimaluse „saada kasu madalamatest omahindadest“.[9] Ühise põllumajanduspoliitika üks eesmärk on säilitada tõhus konkurents põllumajandustoodete turgudel.[10] Seega ei ole 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u vastuolus määrusega nr 1308/2013 ega komisjoni viidatud kohtupraktikaga.

33. Ungari leiab, et komisjon ei ole tõendanud oma väidet, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u mõjutab *de facto* erinevalt kodumaiste ja teistest liikmesriikidest pärit toodete turustamist.[11] Komisjon lähtub eeldusest, et riigisisesel turul eelistavad tarbijad oma harjumuste ja eelistuste tõttu kodumaiseid tooteid teistest liikmesriikidest pärit toodetele ning seetõttu on importtoodetel raskem turule pääseda. Ungari leiab, et kuigi see eeldus on üldiselt põhjendatud, ei kohaldata seda homogeensete toiduainete suhtes, mis on maitse ja koostise poolest identsed ning mille puhul mängib otsustavat rolli hind. 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u tagab, et jaemüüjad ei eelistaks oma marginaale kehtestades teistest liikmesriikidest pärinevaid tooteid omamaistele toodetele.

34. Ungari väitel seisneb komisjoni arutluskäigus tehtud põhimõtteline viga selles, et on aetud segi tarneahela eri lülides asuvate ettevõtjate majanduslikud huvid. Komisjon lähtub eeldusest, et jaemüüja esindab tarnija huve, kui ta väidab, et jaemüüjad langetavad teatavate imporditud toodete hinda oma marginaali arvelt, et tarbijad saaksid nendega kiiremini tutvuda, edendades seeläbi liikmesriikidevahelist kaubandust. Nagu kõik teised turuosalised, püüavad jaemüüjad maksimeerida omaenda kasumit. Jaemüüjate eesmärk tarbijatele pakutavate toodete hinna kindlaksmääramisel on müüa kogu oma tootevalik kõige soodsamatel tingimustel. Nende huvides on kohaldada võimalikult suurt kasumimarginaali. Jaemüüjad loobuvad oma kasumist üksnes taktikalistel põhjustel lootuses, et kasumi vähenemine kaetakse tänu suuremale müügimahule ning müües muid tooteid, mis võimaldavad saavutada suuremaid marginaale. Nende hinnapoliitika hõlmab seega kogu nende tootevalikut ja tõhus viis selle poliitika elluviimiseks on meelitada kliente ligi eriti soodsa hinnaga toodete abil. Vastupidi komisjoni väitele ei ole mitte jaemüüjal, vaid *tarnijal* huvi saada oma toode uuele turule. Tarnija huvi seisneb oma toote tarnimises jaemüüjale madalama hinnaga, et olla teise liikmesriigi turul konkurentsivõimeline. Tarnija võib seda teha vabalt ja miski ei takista teda vabaturu konkurentsitingimustes seda tegemast.

35. Ungari väidab, et vaidlustatud meetme mõju seisneb selles, et tarnija hinnalangus kajastub tarbijahinnas. Tarnija tõhususest tulenevad väiksemad kulud kajastuvad tarnija küsitud hinnas. Tarnijal „ei ole mingit mõju hinnale, millega toodet tarbijale pakutakse ja mille jaemüüja vabalt määrab“.[12]

36. Komisjoni väidetud kaubandustõkked ei tulene vaidlustatud meetmest, vaid pigem kaubandustavast, mida selle meetmega soovitakse tõrjuda. 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u keelab sõnaselgelt hindade kindlaksmääramisel diskrimineerimise päritoluriigi tõttu. Kui tarnija toodab tooteid tõhusalt, uuenduslikult ja odavalt ning müüb seetõttu oma toodet jaemüüjale madala tarnijahinnaga, on ka hind, millega neid tooteid tarbijale pakutakse, madalam kui teiste tarnijate vastavatel toodetel, mis on valmistatud vähem tõhusalt ja mida seetõttu müüakse kõrgema hinnaga. Seega konkureerivad homogeensed põhitoiduained tarbijaturul nende kulutõhususe alusel,

8 4. märtsi 2010. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa (C-221/08, EU:C:2010:113, punkt 40).

9 23. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Scotch Whisky Association jt (C-333/14, EU:C:2015:845, punkt 21).

10 23. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Scotch Whisky Association jt (C-333/14, EU:C:2015:845, punkt 23).

11 Vt 24. novembri 1993. aasta kohtuotsus Keck ja Mithouard (C-267/91 ja C-268/91, EU:C:1993:905, punkt 16).

12 Vt Ungari kostja vastuse punkt 51.

sõltumata nende päritoluliikmesriigist. Euroopa Kohtu praktika ei võimalda järeldada, et liidu õigusega oleksid vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis ei tee kaupadel vahet nende päritolu alusel, mille eesmärk ei ole reguleerida kaubavahetust teiste liikmesriikidega ja mille piirav mõju kaupade vabale liikumisele on liiga ebakindel ja liiga kaudne.[13]

37. Seetõttu leiab Ungari, et arvestades 24. novembri 1993. aasta kohtuotsust Keck ja Mithouard (C-267/91 ja C-268/91, EU:C:1993:905), on 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u müügitingimusi käsitlev meede, mis ei kuulu ELTL artikli 34 kohaldamisalasse.

38. Kui Euroopa Kohus peaks leidma, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u kuulub ELTL artikli 34 kohaldamisalasse, leiab Ungari, et kõnealune meede on põhjendatav ülekaaluka üldise huviga ning see on oma eesmärgi saavutamiseks sobiv ja proportsionaalne. 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u peamine eesmärk on luua tarnijatele võrdsed tingimused, kehtestades üldise märkimisväärse turujõuga jaemüüjatele täiendava kohustuse ja tagades nii tõhusa konkurentsi. Meede piirdub homogeensete põhitoiduainetega ja nõuab lihtsalt, et jaemüüja ei määraks eri liikmesriikidest pärit identsetele toodetele erinevat kasumimarginaali. Lisaks on mõiste „identne toode“ määratletud kitsalt. Ühtlasi kohaldatakse meedet võrdselt nii imporditud kui ka kodumaiste toodete suhtes.

39. Seoses komisjoni väitega, et oleks võimalik kasutada turu läbipaistvust, mis on väidetavalt vähem piirav, rõhutab Ungari asjaolu, et läbipaistvus ei ole omaette meede, vaid pigem eesmärk. Pealegi ei ole komisjon suutnud viidata ühelegi vähem piiravale meetmele, mis suudaks tõhusalt saavutada 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktis u sätestatud eesmärgi. Lisaks ei tekita vaidlustatud meede jaemüüjale mingit lisakoormust ega -kulu. Seadusega ei ole ette nähtud eelnevat heakskiitu, luba, hilisemat teatamist ega muid haldusnõudeid. Mis puudutab karistusi, siis jaemüüja võib kohustuda meedet järgima, selle asemel et teda trahvitaks.

40. Ungari märgib vastureplIigis, et komisjon ei ole tõendanud, kuidas vaidlustatud meede mõjutab imporditud tooteid rohkem kui kodumaiseid tooteid. See on eriti asjakohane, kuivõrd kõnealuste toodete reklaamimist ei ole piiratud, vaidlustatud meede ei kaota täielikult jaemüüja hinna kindlaksmääramise õigust ning pealegi ei ole see diskrimineeriv.

41. Kui Euroopa Kohus ei peaks leidma, et vaidlustatud meede on 24. novembri 1993. aasta kohtuotsusega Keck ja Mithouard (C-267/91 ja C-268/91, EU:C:1993:905) kooskõlas olev müügitingimus, ning asub seisukohale, et see on koguselise piiranguga samaväärne meede, kordab Ungari oma väidet, et vaidlustatud meede on sobiv ja proportsionaalne, arvestades selle üldist huvi pakkuvat eesmärki tagada ausad kaubandussuhted ja parandada tootjate positsiooni toiduainete tarneahelas. Sellega seoses märgib Ungari, et komisjon ei ole märkinud, mis liiki meede oleks sama eesmärgi saavutamiseks proportsionaalsem. Ungari on seisukohal, et jaemüüjate vabaduse piiramine parandab konkurentsi tootjate vahel, kuna jaemüüjad ei saa kõrvaldada tootja konkurentsieelist, kohaldades kõrgemat marginaali ja jättes nii tarbija ilma võimalusest saada kasu konkurentsist tootjaturul. Toote hinnale suurema marginaali lisamine kõrvaldab tõenäoliselt raske tööga saavutatud ostuhinna languse tootjaturul ja sellest tuleneva konkurentsieelise, mille tõttu peab ka tarbija toote eest rohkem maksma. Samuti on jaemüügimarginaali kindlaksmääratuse korral jaemüüjal stiimul valida tooteid, mille puhul tarbijad juhinduvad hinnast, üksnes nende toodete sisseostuhinna alusel. See suurendab konkurentsi tootjate tasandil ja sellest saavad kasu ka tarbijad. Lisaks säilitavad jaemüüjad võimaluse alandada uute toodete turuletoomisel hindu ja kasutada üleminekuperioodil hinna alandamisel põhinevaid turustusvahendeid, tingimusel et toodete suhtes kohaldatavad hinnamarginaalid võrdsustatakse kuue kuu lõikes.

42. Lõpuks leiab Ungari, et kaubamärgiga tooted ei ole homogeensed tooted.

13 14. juuli 1994. aasta kohtuotsus Peralta (C-379/92, EU:C:1994:296, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

## *B. Analüüs*

### *1. Sissejuhatavad märkused*

43. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab komisjon liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluste raames tõendama väidetavat liikmesriigi kohustuste rikkumist ning esitama Euroopa Kohtule vajalikud tõendid, mis võimaldaksid kohtul rikkumise tuvastada, ilma et komisjon toetuks seejuures lihtsalt oletustele.[14] Liikmesriigi kohustuste rikkumise olemasolu tuleb hinnata, lähtudes olukorrast, mis valitses liikmesriigis põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõppemisel[15] ehk käesoleval juhul 9. märtsil 2018.

44. Käesolevas asjas väidab komisjon, et Ungari õigusnormid, sealhulgas eelkõige 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u, kitsendavad või piiravad teatavate põllumajandustoodete ja toiduainete müügihindade kindlaksmääramist jaemüügi tasandil imporditud toodete kahjuks. Komisjon väidab, et Ungari on sellega rikkunud oma kohustusi, mis tulenevad määrusest nr 1308/2013[16] ja ELTL artiklist 34. Komisjoni põhiväide seisneb selles, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u, mis piirab jaemüüjate vabadust kehtestada kasumimarginaale ja seega ka nende vabadust kehtestada atraktiivseid jaehindu, takistab teisest liikmesriigist pärit uute toodete liikmesriigi turule sisenemist. Sellega seoses leiab komisjon, et kasumimarginaalid on jaehinna lahutamatu osa.

45. Vaatamata asjaolule, et kõnealused liikmesriigi õigusnormid mõjutavad pigem asjaomaste toodete jaehinda kui nende hulgihinda, väidab Ungari, et nende õigusnormide eesmärk on sarnaselt direktiiviga 2019/633[17] võidelda ostjate/jaemüüjate poolt asjaomaste toodetega seoses kasutatavate teatavate ebaausate kaubandustavade vastu selliste tarnijate/tootjate suhtes, keda peetakse majanduslikult haavatavateks ja sõltuvateks. Ungari leiab, et vaidlusalused eeskirjad ei ole vastuolus ei määrusega nr 1308/2013 ega ELTL artikliga 34 ning et igal juhul on need põhjendatud ülekaaluka üldise huviga. Ta väidab, et vaidlusalune meede kujutab endast ratsionaalset meetodit selle eesmärgi saavutamiseks ja on proportsionaalne.

46. Sellega seoses tuleb märkida, et vaidlusaluste õigusnormidega ei kehtestata põllumajandustoodete ja toiduainete müügihindu tootja/tarnija ja ostja/jaemüüja vahel ega määrata kindlaks nende toodete müügi miinimum- või maksimumhindu mis tahes kaubandustasandil, sealhulgas jaemüügi tasandil. Lisaks ei ole vaidlusalused eeskirjad konkreetselt suunatud selliste, juba oma olemuselt konkurentsivastaste tegevuste vastu, nagu omahinnast madalama hinnaga müük või nende konkurentide kõrvalejätmine, kes ei kuulu teatavatesse kaubandus- või tootjaorganisatsioonidesse, ega muude samalaadsete konkurentsivastaste tegevuste vastu. Seetõttu on oluline märkida, et asjaomaste toodete tootjad/tarnijad ja ostjad/jaemüüjad võivad omavahel asjaomaste toiduainete hindade üle vabalt läbi rääkida.

14 19. mai 2011. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Malta (C-376/09, EU:C:2011:320, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

15 18. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Ühendkuningriik (C-669/16, EU:C:2018:844, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

16 Määrusega nr 1308/2013 kehtestatakse kõigi ELL ja ELTL I lisas loetletud põllumajandustoodete, sealhulgas piima ja piimatoodete turgude ühine korraldus. Vt määruse nr 1308/2013 artikli 1 lõike 2 punkt p. Selle määruse õiguslik alus on eelkõige ELTL artikli 42 esimene lõik ja artikli 43 lõige 2. ELTL artikli 38 lõikes 1 on sätestatud, et liit määratleb ja viib ellu ühist põllumajandus- ja kalanduspoliitikat. Selles sättes on samuti ette nähtud, et „siseturg hõlmab ka põllumajandust ja kalandust ning põllumajandustoodetega kauplemist. Põllumajandustooted tähendavad põllundus-, loomakasvatus- ja kalandustooteid ning nende toodetega otseselt seotud esmatöötlemissaadusi. Viited ühisele põllumajanduspoliitikale või põllumajandusele ning termini „põllumajanduslik“ kasutamine hõlmavad ka kalandust, võttes arvesse selle sektori iseärasusi“. Kõnealuseid poliitikavaldkondi käsitlevad erieeskirjad on sätestatud ELTL artiklites 39–44. Siseturu rajamiseks või toimimiseks sätestatud eeskirjad kehtivad seega ka põllumajandustoodete suhtes, kui artiklites 39–44 ei ole sätestatud teisiti. Vt ELTL artikli 38 lõige 2. Tooted, mille suhtes kohaldatakse artiklite 39–44 sätteid, on loetletud ELL ja ELTL lepingu I lisas. Käesolevas hagis ei ole komisjon väitnud, et Ungari oleks rikkunud ELTL artikleid 39–44.

17 Tuleb märkida, et komisjon ei ole käesolevas hagis väitnud, et Ungari oleks rikkunud direktiivist 2019/633 tulenevaid kohustusi. Nimelt, nagu nähtub direktiivi 2019/633 artikli 13 lõikest 1, mis kohustab liikmesriike kehtestama direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid 1. maiks 2021 ja kohaldama neid norme hiljemalt 1. novembril 2021, ning selle direktiivi artiklist 14, mis näeb ette, et direktiiv jõustub 30. aprillil 2019 (seega pärast 9. märtsi 2018. aasta põhjendatud arvamust), ei ole see direktiiv *rationae temporis* kohaldatav.

47. Pigem on nii, et ehkki see 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u sõnastusest endast ei nähtu, ei ole vaidlust asjaolu üle, et kõnealuste õigusnormide tagajärjel peavad asjaomaste toodete jaemüügihinnad põhimõtteliselt sisaldama sama kasumimarginaali olenemata nende toodete päritoluriigist.

48. Seega keelab 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u jaemüüjatel müüa näiteks imporditud tooteid hinnaga, millele lisandub 5% kasumimarginaal, kui nad pakuvad samal ajal samasuguseid omamaiseid tooteid hinnaga, millele lisandub 10% marginaal. Vastupidine on samuti tõsi, mistõttu ei ole kahtlust, et kõnealust normi kohaldatakse pealtnäha[18] vahet tegemata kõigi asjaomaste toiduainete suhtes olenemata nende päritolust.

49. Kuigi käesolev hagi hõlmab kahte, määrusel nr 1308/2013 ja ELTL artiklil 34 põhinevat etteheidet, kattuvad need, nagu järgnevast nähtub, märkimisväärselt.

*2. Esimene etteheide, et on rikutud määrust nr 1308/2013*

*a) Etteheide, mis puudutab määrust nr 1308/2013 tervikuna*

50. Komisjon heidab 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktile u eelkõige ette, et see rikub määrust nr 1308/2013, kuna nimetatud seaduse ebaausaid kaubandustavasid käsitlevad normid takistavad hindade vaba kujunemist. Märgin, et komisjon ei viita oma hagis ühelegi konkreetsele määruse nr 1308/2013 sättele kui sellisele, vaid sellele määrusele tervikuna. See on kahtlemata tingitud sellest, et 2009. aasta XCV seadus näib olevat sõnastatud laialt.

51. Komisjon väidab – ja Ungari ei ole seda vaidlustanud –, et 2009. aasta XCV seaduse § 1 kohaselt kohaldatakse seda seadust „põllumajandustoodetele ja toiduainetele“ selle seaduse § 2 lõike 2 tähenduses, mis omakorda viitab määrusele nr 178/2002. Selles suhtes on määruse nr 178/2002 artiklis 2 esitatud mõiste „toit“ määratlus, mille kohaselt tähendab mõiste „toit“ selles määruses „töödeldud, osaliselt töödeldud või töötlemata ainet või toodet, mis on mõeldud inimestele tarvitamiseks või mille puhul põhjendatult eeldatakse, et seda tarvitavad inimesed“. Kui võtta arvesse määruse nr 1308/2013 kohaldamisala ja selle määrusega hõlmatud põllumajandustooteid, mis on piiritletud selle määruse artiklis 1, siis näib, et määrusega nr 1308/2013 reguleeritavad põllumajandustooted ning 2009. aasta XCV seadusega reguleeritavad põllumajandustooted ja toiduained kattuvad märkimisväärselt. 2009. aasta XCV seaduse XCV § 3 lõike 2 punkti u kohaldamisala on samas aga iseenesest selgelt piiratud nõudega, et tooted peavad olema koostiselt ja organoleptilistelt omadustelt identsed.

52. Vaatamata sellele, et komisjoni etteheide põhineb määrusel nr 1308/2013 tervikuna ja seda võib seega pidada mõnevõrra laiaks ja ebatäpseks, ei saa talle seda ainuüksi sel põhjusel ette heita, võttes arvesse 2009. aasta XCV seaduse ja vähemal määral selle seaduse § 3 lõike 2 punkti u laia kohaldamisala.

18 *De iure.*

53. Lisaks, kuigi komisjon ei ole viidanud ühelegi määruse nr 1308/2013 konkreetsele sättele, mis lubaks asjaomaste toodete jaemüügihindade kindlaksmääramist kas riigisisesel või liidu tasandil või keelaks liikmesriikidel võtta selliseid hindu kehtestavaid riigisiseseid meetmeid,[19] tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on müügihinna vaba kujunemine vaba konkurentsi põhimõttel üks määruse nr 1308/2013 koostisosi ning väljendab kaupade vaba liikumise põhimõtet tõhusa konkurentsi tingimustes.[20]

54. Riigisisene õigusnorm, mis oluliselt takistab konkurentsivõimeliste hindade vaba kehtestamist põllumajandustoodetele, oleks seega vastuolus määruse nr 1308/2013 põhinõudega, välja arvatud juhul, kui seda on võimalik objektiivselt põhjendada. Nagu Euroopa Kohus 9. septembri 2003. aasta kohtuotsuse Milk Marque ja National Farmers' Union (C-137/00, EU:C:2003:429) punktis 86 selgitas, ei kahjusta selle määrusega ette nähtud ühise turukorralduse eesmärke riigisisesed meetmed, mis iseenesest ei „mõjuta hindade kindlaksmääramist", vaid mille eesmärk on pigem „tagada hindade kindlaksmääramise mehhanismide nõuetekohane toimimine, et saavutada nii tootjate kui ka tarbijate huve teenivad hinnatasemed".

55. Muidugi vastab tõele ka vastupidine – ühist turukorraldust võivad tõepoolest kahjustada riigisisesed meetmed, mis mõjutavad põhjendamatult selliste põllumajandustoodete hindade kindlaksmääramist.

56. Minu arvates on seega kriitilise tähtsusega küsimuseks see, kas 2009. aasta XCV § 3 lõike 2 punkt u mõjutab põhjendamatult hindade kindlaksmääramist, või teise võimalusena, kas see lihtsalt tagab hindade kindlaksmääramise mehhanismi nõuetekohase toimimise.

*b) Põllumajanduse ja toiduainete tarneahelas ebaausate kaubandustavade vastu võitlemise valdkonnas täieliku ühtlustamise puudumine – järeldused Euroopa Kohtu 13. novembri 2019. aasta otsuses Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962)*

57. Ühise põllumajanduspoliitika raames, mis ELTL artikli 4 lõike 2 punkti d kohaselt kuulub liidu ja liikmesriikide jagatud pädevusse, on liikmesriikidel seadusandlikud volitused, mis annavad neile ELTL artikli 2 lõike 2 kohaselt õiguse teostada oma pädevust niivõrd, kuivõrd Euroopa Liit ei ole oma pädevust teostanud.[21]

58. Tulenevalt väljakujunenud kohtupraktikast peavad liikmesriigid teatud sektoris turu ühise korralduse olemasolul hoiduma kõigi selliste meetmete võtmisest, mis võiksid seda eirata või kahjustada. Sellise turu ühise korraldusega on samuti vastuolus reeglid, mis takistavad turu nõuetekohast toimimist, isegi kui see korraldus asjakohast küsimust ammendavalt ei reguleeri.[22]

19 Vt analoogia alusel 23. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Scotch Whisky Association jt (C-333/14, EU:C:2015:845, punkt 17).

20 13. novembri 2019. aasta kohtuotsus Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika). Euroopa Kohus märkis 9. septembri 2003. aasta kohtuotsuse Milk Marque ja National Farmers' Union (C-137/00, EU:C:2003:429) punktides 57 ja 59, et tõhusa konkurentsi alalhoidmine põllumajandustoodete turul on üks ühise põllumajanduspoliitika ja asjaomaste turgude ühise korralduse eesmärke ning et ühise turukorralduse kontseptuaalseks aluseks on avatud turg, millele igal tootjal on vaba juurdepääs tõhusates konkurentsitingimustes. Seetõttu leidis Euroopa Kohus selle kohtuotsuse punktis 67, et piima- ja piimatooteturu ühise korraldusega reguleeritavas sektoris on liikmesriikide ametiasutustele põhimõtteliselt jäetud pädevus kohaldada oma riigisisest konkurentsiõigust piimatootjate ühistutele, millel on tugev positsioon riigisisesel turul.

21 13. novembri 2019. aasta kohtuotsus Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962, punkt 28). 19. septembri 2013. aasta kohtuotsuse Panellinios Sindesmos Viomikhanion Metapoiisis Kapnou (C-373/11, EU:C:2013:567) punktides 26 ja 27 märkis Euroopa Kohus, et liikmesriikide võimalus teostada oma pädevust, niivõrd kui Euroopa Liit ei ole oma pädevust teostanud, kehtib eriti pärast ühise põllumajanduspoliitika reformi, mis tähendas pädevuste suuremat detsentraliseerimist, et võtta rohkem arvesse iga liikmesriigi ja piirkonna eripära ning olukorda konkreetsete toodete turul ja asjaomaste tootjate olukorda.

22 26. mai 2005. aasta kohtuotsus Kuipers (C-283/03, EU:C:2005:314, punkt 37) ja 23. detsembri 2015. aasta kohtuotsus Scotch Whisky Association jt (C-333/14, EU:C:2015:845, punkt 19).

59. Sellegipoolest ei takista põllumajandusturu ühise korralduse kehtestamine liikmesriikidel kohaldamast riigisiseseid eeskirju, millel on *muu* üldise huviga seotud eesmärk kui ühisel turukorraldusel, isegi kui need liikmesriigi eeskirjad võivad mõjutada ühisturu toimimist asjasse puutuvas sektoris. [23]

60. Komisjon ei ole oma hagis väitnud, et Euroopa Liit oleks ammendavalt teostanud oma pädevust 2009. aasta XCV seadusega hõlmatud valdkonnas, nimelt seoses põllumajandustoodete ja toiduainete tarnijate suhtes kohaldatavate ebaausate kaubandustavadega.

61. Nimelt rõhutas Euroopa Kohus 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuse Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962) punktis 52, et direktiiv 2019/633, mis selle artikli 14 kohaselt jõustus 30. aprillil 2019, kinnitab põllumajanduse ja toiduainete tarneahelas ebaausate kaubandustavade vastu võitlemise valdkonnas täieliku ühtlustamise puudumist. Seega ajal, mil komisjon võttis käesolevas asjas vastu põhjendatud arvamuse, ei olnud liikmesriigi pädevus kehtestada eeskirju ebaausate kaubandustavade vastu võitlemiseks põllumajandustoodete ja toiduainete tarneahelas välistatud muu hulgas määrusega nr 1308/2013.

62. Lisaks kinnitas Euroopa Kohus 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuse Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962) punktides 49 ja 50 sisuliselt, et hoolimata viidetest teatavatele ebaausatele kaubandustavadele, *ei reguleeri* määrus nr 1308/2013 ammendavalt ebaausaid kaubandustavasid piima- ja piimatootesektoris, mida see kohtuasi puudutas. Lisaks leidis Euroopa Kohus selle kohtuotsuse punktides 53 ja 72, et liikmesriikidele on jäetud pädevus võtta meetmeid, mis on mõeldud võitluseks ebaausate kaubandustavadega, mis mõjutavad vabalt kokkuleppimise põhimõtet ja seega asjaomase sektori siseturu toimimist. [24]

63. Tuleb märkida, et liikmesriikidele jäetud pädevus võtta meetmeid põllumajandustoodete ja toiduainetega seotud ebaausate kaubandustavade vastu võitlemiseks ei ole siiski piiramatu. Nii märkis Euroopa Kohus 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuse Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962) punktides 56 ja 73, et kõnealused riigisisesed õigusnormid peavad olema taotletava eesmärgi saavutamiseks sobivad ega tohi minna kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik. [25]

23 13. novembri 2019. aasta kohtuotsus Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika). Kohtuotsuse Scotch Whisky Association jt (C-333/14, EU:C:2015:845) punktides 26–28 leidis Euroopa Kohus, et liikmesriik võib põhimõtteliselt tugineda inimeste elu ja tervise kaitse eesmärgile põhjendamaks meedet, mis kahjustab hindade vaba kujunemise süsteemi tõhusa konkurentsi tingimustes, millel põhineb määrus nr 1308/2013, tingimusel et see meede on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv ega lähe kaugemale sellest, mis on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik.

24 Euroopa Kohtu järeldust võib võrrelda kohtujurist Bobeki vastupidise lähenemisega tema ettepanekus kohtuasjas Lietuvos Respublikos Seimas (C-2/18, EU:C:2019:180). Kohtujurist Bobek leidis oma ettepanekus, et määruse nr 1308/2013 artikliga 148 on juba hõlmatud kaitse ebaõiglaste kaubandustavade vastu toorpiimasektoris ning et liikmesriigid olid seega kaotanud õiguse kehtestada õigusnorme, millel on samad (õiguspärased) eesmärgid. Kohtujurist Bobek leidis punktis 86, et „liidu seadusandja tegi selge väärtusvaliku: võttes arvesse samu eesmärke ja jõudes sama olukorra reguleerimiseni täpselt samas tootmisahela etapis. Nendel põhjustel ei ole liidu ja liikmesriigi õigusnormide vaheline konflikt pelgalt marginaalne kahe korra osaline kattumine, mille puhul üldse saaks asuda proportsionaalsust analüüsima. Tegu on hoopis põhimõttelise funktsionaalse kokkupõrkega ühe ja sama küsimuse reguleerimise kahe eri viisi vahel, mis kajastavad erinevaid väärtusvalikuid samade eesmärkide vahel“. Kuigi ma nõustun lugupidavalt kohtujurist Bobeki vaadetega, on Euroopa Kohus selgelt teistsugusel seisukohal. Neil asjaoludel teen ettepaneku lugeda määruse nr 1308/2013 kohaldamisala küsimus Euroopa Kohtu kõnealuse otsusega lahendatuks.

25 See proportsionaalsuse kontroll tuleb läbi viia, võttes konkreetselt arvesse ühise põllumajanduspoliitika eesmärke ja ühise turukorralduse ladusat toimimist, mis eeldab seda, et kaalutakse omavahel neid eesmärke ja liikmesriigi õigusnormidega taotletavat eesmärki, milleks on ebaausate kaubandustavade vastu võitlemine. Vt 13. novembri 2019. aasta kohtuotsus Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962, punkt 57).

*c) Liikmesriigi õigusnormid peavad olema taotletava eesmärgi saavutamiseks sobivad ega tohi minna kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik*

64. 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuses Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962) vaidluse esemeks olnud riigisisesed õigusnormid keelasid teatavatele kvaliteedinõuetele vastava toorpiima ostjal kohaldada erinevat baashinda samasse rühma kuuluvatele tootjatele, kes piiritleti sama kvaliteedi ja koostisega ning ühel ja samal viisil ostjani toimetatava toorpiima päevase müügikoguse alusel. Need eeskirjad tagavad, et ostja pakub ühesugust baashinda [26] kõikidele tootjatele, kes on võrreldavas olukorras, lähtudes objektiivsest kriteeriumist, mis on seotud müüdava piima päevase kogusega. [27]

65. On selge, et kõnealuses kohtuasjas kõne all olnud riigisisesed õigusnormid vähendasid oluliselt ostjate ja tootjate võimalusi pidada vabalt läbirääkimisi toorpiima ostuhinna üle. Hoolimata määruse nr 1308/2013 ühe aluspõhimõtte selgest piiramisest pidas Euroopa Kohus vaidlusaluseid eeskirju asjakohasteks vältimaks ohtu, et nõrgemaks peetavat lepinguosalist sunnitaks muidu nõustuma põhjendamatute hinnaalandustega. Sellest tulenevalt leidis Euroopa Kohus 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuse Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962) punktis 60, et seda silmas pidades võisid vaidlusalused riigisisesed õigusnormid olla põhjendatud, et võidelda võimalike ebaausate kaubandustavade vastu, kuna need takistasid hinnadiskrimineerimist tarnijate vahel sõltuvalt sellest, kas nad on teatava tunnustatud piimatootjate organisatsiooni liikmed või mitte. [28]

66. Lisaks leidis Euroopa Kohus, et kõnealused riigisisesed õigusnormid ei läinud põhimõtteliselt kaugemale sellest, mis on vajalik taotletavate eesmärkide saavutamiseks, arvestades eelkõige, et konkreetsele toorpiimatootjale makstav ostuhind võis sõltuda mitmest tegurist, nimelt tootjate rühmast, kuhu ta liigitatakse müüdud piima koguse, piima tarneviisi ning koostise ja kvaliteedi põhjal. [29]

*d) Kohtupraktika kohaldamine käesolevas asjas*

67. Euroopa Kohtu toimikust nähtub – ja komisjon ei ole väitnud vastupidist –, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u ei piira vaba läbirääkimist asjaomaste toodete hinna üle nende tootja/tarnija ning jaemüüja/ostja vahel.

68. Pigem tuleneb sellest riigisisesest sättest, et jaemüügil hinnale lisatav marginaal on põhimõtteliselt sama olenemata toodete päritolust. Nagu väidab Ungari, tagab 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u seega, et tarbijatelt võetav hind kajastab sisuliselt tarnija ja jaemüüja vahel kokku lepitud toodete ostuhinda, sisaldades muidugi ka jaemüüja kasumimarginaali.

26 Vt 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuse Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962) punkt 41, milles on märgitud, et „kuigi see baashind määratakse kindlaks kõigi tootjate suhtes, kes kuuluvad samasse toorpiima päevase müügimahu alusel […] moodustatud rühma, arvutatakse makstav lõpphind vastavalt sellele, milline on juurdearvutus, lisatasu, mahaarvutus ja tarneviis, milles on vabalt ja individuaalselt selles staadiumis kokku lepitud".

27 Vt 13. novembri 2019. aasta kohtuotsus Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962), punkt 59.

28 Selle faktilise asjaolu kindlakstegemine jäeti lõpuks kõnealuses asjas eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesandeks. Võib lisada, et vaidlusalustel liikmesriigi õigusnormidel võis olla konkurentsi soodustav mõju, kuna need võimaldasid teatavatele tarnijatele juurdepääsu turule samadel tingimustel teiste tarnijatega, kes olid tunnustatud piimatootjate organisatsiooni liikmed. Selles mõttes oli nende õigusnormide eesmärk võidelda võimaliku väljatõrjuva mõju vastu, mida võisid avaldada mitteliikmesus ja kõnealuse organisatsiooni liikmetele kogunev tegelik turuvõim.

29 13. novembri 2019. aasta kohtuotsus Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962, punkt 67).Vt ka selle kohtuotsuse punktid 63–69.

69. Kuigi kõnealune riigisisene säte ei mõjuta hindade kehtestamist tarnija/jaemüüja tasandil, keelab see jaemüüjal müüa teatavaid, „koostiselt ja organoleptilistelt omadustelt identseid“ tooteid sõltuvalt päritoluriigist[30] madalama marginaaliga ning katta see hinnaalandus muude sarnaste põllumajandustoodete ja toiduainete arvel.

70. Sellega seoses tuleb rõhutada, et toodete jaemarginaalide kindlaksmääramise vabaduse mis tahes piiramine kujutab endast lõppkokkuvõttes nende toodete jaehinna kindlaksmääramise vabaduse piirangut.

71. Arvestades aga, et Euroopa Kohus sedastas 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuse Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962) punktis 62, et Leedu õigusnormid, mis tagavad, et ostjad pakuvad „ühesugust baashinda kõigile tootjatele, kes on piima päevasest müügimahust tuleneva objektiivse kriteeriumi põhjal samaväärses olukorras“,[31] näivad olevat sobivad võimalike ebaausate kaubandustavade vastu võitlemiseks ja seega ei näi need olevat vastuolus määruse nr 1308/2013 artikliga 3, siis juhul, kui 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktil u on samasugune mõju, võib ka seda pidada nimetatud määruse nõuetega kooskõlas olevaks, kui see ei lähe kaugemale kõnealuste määratletud eesmärkide saavutamiseks vajalikust.

72. Kuid kas 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktil u on selline mõju? Käesoleva kohtuasja ja nende Leedu õigusnormidega seotud asjaolude vahel, mida käsitleti 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuses Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962), on minu arvates teatavad nüansierinevused. Esiteks oli nende Leedu piimatootjate olukord, kes ei kuulunud tunnustatud piimatootjate organisatsiooni, ilmselgelt nõrgem kui käesolevas menetluses kõne all olevatel tootjatel. Lisaks oli see nõrk positsioon ja piimatöötlejate käitumise potentsiaalselt konkurentsivastane konkurente väljatõrjuv mõju selgelt hästi dokumenteeritud.

73. Samuti on tõsi, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u kohaldamisala on märkimisväärselt laiem kui selle piimasektorit hõlmanud Leedu vaste, mida käsitleti 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuses Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962), kuna kõnealune Ungari õigusnorm on kohaldatav suuremale põllumajandustoodete sortimendile.

74. Määrav erinevus seisneb aga selles, et kõnealuste Leedu õigusnormidega tagati, et piimatootjad, kes ei kuulunud tunnustatud piimatootjate organisatsiooni, ei pidanud läbirääkimispositsioonide ebavõrdsuse tõttu nõustuma neile töötlejate poolt kehtestatud toorpiima ostutingimustega või aktsepteerima väga madalaid hindu, samal ajal kui teistele tootjatele, kuigi nad võisid olla sama suured, kehtisid tasakaalustatumatest läbirääkimistest tulenevad kõrgemad hinnad, samas kui vaidlusaluste Ungari õigusnormidega on keelatud erinevate marginaalide kohaldamine – ja seega teatav hinnadiskrimineerimise vorm – *toodete päritolu alusel*.

75. 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuses Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962) aktsepteeris Euroopa Kohus seega kõnealuseid Leedu õigusnorme kui turuvõimu vastu võitlemise ja nõrgema poole positsiooni tugevdamise abinõud. Need õigusnormid soodustasid selles osas üldiselt konkurentsi nii oma eesmärgi kui ka mõju poolest, kaitstes eelkõige nende tootjate turulepääsu, kes ei olnud tunnustatud piimatootjate organisatsiooni liikmed.

30 Tuleb märkida, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u viitab konkreetselt kõnealuste toodete *päritolule*. Arvestades, et käesoleva komisjoni hagi esimene osa, mis puudutab määrust nr 1308/2013, on koostatud taolises piiriüleses kontekstis, analüüsin nimetatud kontekstis ka väidetavat määruse nr 1308/2013 rikkumist Ungari poolt 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u vastuvõtmisega.

31 Vt 13. novembri 2019. aasta kohtuotsus Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962), punkt 59.

76. See konkreetne põhjendus ei ole aga käesolevas asjas kohaldatav, sest vaidlusaluste õigusnormide eesmärk on nende sõnastuse kohaselt sisuliselt hoida ära toodete päritolul põhinev hinnadiskrimineerimine, selle asemel et tugevdada tootja/tarnija läbirääkimispositsiooni. Täpsemalt ei ole tõendatud, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u eesmärk on kaitsta konkurentsi põllumajandustoodete turgudel.

77. Ungari valitsuse esindaja kinnitas 3. septembri 2020. aasta kohtuistungil, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u eesmärk on kaitsta kõnealuste toodete esmatootjaid, nimelt põllumajandustootjaid. Kui see on nii, siis tuleb märkida, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u ei näi olevat selleks hästi sõnastatud ja seega sobiv. On ju 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktiga u sõnaselgelt kaitstud jaemüüja kasumimarginaal ja mitte tootja kasumimarginaal.

78. Samuti ei puudu raskused seoses 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u praktilise toimimisega. Kohtuistungil toodi esile kaks konkreetset probleemi.

79. Esiteks, kui 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u näib eeldavat, et asjaomaste põllumajandustoodete hinnad peaksid olema samad või vähemalt sarnased, siis näib, et ei võeta arvesse moodsa turu tänast reaalsust, mille puhul teatavad ettevõtjad saavutavad kõrgema hinnataseme – sageli toote nutika presenteerimise ja reklaamistrateegiate abil –, kaubamärgistades sisuliselt mõnd liiki põhitoiduained. See on nii isegi juhul, kui kaubamärki kandval tootel on kaubamärgita tootega igas suhtes „samane koostis ja organoleptilised omadused“.[32]

80. Teiseks rõhutasid Ungari valitsuse esindajad, et vaidlusalust kasumimarginaali reeglit kohaldatakse kuuekuulise perioodi lõikes. Nad väitsid seega, et jaemüüja võib teatavate toodete puhul teha müügiedenduseks mitu lühiajalist hinnaalandust, tingimusel et marginaal jääb kuue kuu keskmisena enam-vähem samaks.

81. Minu arvates on raske mõista seisukohta, et kui piirata jaemüüjate võimalust muuta marginaali eri toodete puhul, siis ei mõjutaks see tõenäoliselt oluliselt kaupade vaba turustamist. Võib näiteks hõlpsasti ette kujutada olukorda, kus Ungaris müüakse mõnda põhitarbekaupa väikese juurdehindlusega võrreldes naaberliikmesriikides selle toote eest saadavate hindadega. Kui üks taolise liikmesriigi tootja sooviks tungida Ungari turule, võib ta loomulikult soovida, et jaemüüja aktsepteeriks uue toote kogumüügi suurendamiseks madalamat marginaali. Teatavatel asjaoludel võib Ungari jaemüüja jaoks olla isegi majanduslikult kasulik aktsepteerida uue toote puhul madalamat marginaali, kui sellega kaasneb tarbijate suurem nõudlus uue toote järele ja sellest tulenevalt ka selle suurem läbimüük, eriti pikas perspektiivis.

82. Seejuures ei ole ma jätnud tähelepanuta asjaolu, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u sõnastus on neutraalne ja seda kohaldatakse *de jure* vahet tegemata nii kodumaiste kui ka imporditud toodete suhtes. Siiski oleks raske eitada, et hinnakujundusmehhanismid on tõenäoliselt kõige tõhusam meetod, mille abil teise liikmesriigi tootja saab kodumaisele turule tungida. Kui mingilgi viisil piiratakse oluliselt jaemüüjate võimalusi määrata erinevate toodete puhul kindlaks erinevad tarbijahinnad sõltuvalt asjaomaste toodete päritolust, tekitab see paratamatult tõsiseid muresid seoses siseturuga.

83. Neid muresid ei hajuta 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u ebamäärasus. Selles sättes ei ole sõnaselgelt ette nähtud õigust tegeleda kampaaniamüügiga ning teiste liikmesriikide tootjad, kes soovivad Ungari turule siseneda, ei pruugi olla teadlikud Ungari ametiasutuste lühiajalist kampaaniamüüki lubavast praktikast. Kokkuvõttes avaldab see paratamatult tõenäoliselt suuremat

32 Sellega seoses täpsustasid Ungari valitsuse esindajad, et kaubamärgiga toodetel on kaubamärgita toodetest erinevad organoleptilised omadused ja seega peetakse neid 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u tähenduses erinevateks toodeteks. Selles suhtes märkisid Ungari valitsuse esindajad, et tarbija tajub kaubamärgiga tooteid teisiti kui kaubamärgita tooteid ning et kaubamärgitud toote pakend on seega organoleptiline omadus. Minu arvates näitab see selgitus selgelt, kui ebamäärane on 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u kohaldamisala.

mõju teiste liikmesriikide tootjatele võrreldes kodumaiste tootjatega, kes tõenäolisemalt teavad, kuidas seadus praktikas toimib.[33] Igal juhul võib eelkõige teise liikmesriigi tootja, kes soovib asjaomasele turule siseneda, vajada palju pikemat hinnastrateegiat kui see, mis sõltub lihtsalt lühiajalistest müügiedenduslikest hinnastamismeetoditest, mis kestavad vaid mõned päevad või nädalad.

84. Seoses sellega leiab juhiseid Euroopa Kohtu 4. märtsi 2010. aasta otsusest komisjon *vs.* Iirimaa (C-221/08, EU:C:2010:113). Nimetatud kohtuasi puudutas Iirimaa tubakaalaseid õigusnorme, millega oli kehtestatud sigarettide jaemüügi miinimumhinnad. Tegemist oli rahvatervise kaitse meetmega, mille eesmärk oli tagada, et eelkõige noored ei omandaks sõltuvust tekitavat harjumust, mis kahjustaks nende tervist, kuna nad saaksid osta sigarette odavalt.

85. Euroopa Kohus leidis 4. märtsi 2010. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Iirimaa (C-221/08, EU:C:2010:113) punktis 40, et teatavatele tarbekaupadele (kõnealuses asjas sigarettidele) miinimumhinda kehtestav õigusakt „võib […] kahjustada konkurentsisuhteid, takistades teatud tootjatel või importijatel kasutada madalamast omahinnast tulenevat eelist selleks, et pakkuda atraktiivsemat jaemüügihinda“. Seejärel asus Euroopa Kohus nimetatud kohtuotsuse punktis 45 seisukohale, et selline miinimumhindade süsteem oli õigusvastane, kuna see kahjustas „tubakatoodete teatud tootjate või importijate konkurentsieelist, mis võib tuleneda nende toodete madalamast omahinnast“.

86. On selge, et Euroopa Kohus oli mures asjaolu pärast, et riigisiseste õigusnormidega kehtestatud miinimumhinna kohustus selliste tarbekaupade suhtes nagu sigaretid mõjutas konkurentsile rajatud turu olemust ja sellel oli väljatõrjuv mõju.

87. Minu arvates on raske mitte jagada neid muresid käesolevas kohtuasjas vaidluse all olevate liikmesriigi õigusnormide puhul, isegi kui 4. märtsi 2010. aasta otsus komisjon *vs.* Iirimaa (C-221/08, EU:C:2010:113) tehti konkreetselt seoses nõukogu 27. novembri 1995. aasta direktiiviga 95/59/EÜ (muude tubakatoodete tarbimist mõjutavate maksude kohta peale käibemaksu)[34], ja lisaks ei ole hinnakonkurentsi piiramine käesolevas asjas nii raske, kui oli viidatud kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasjas.[35]

88. Miinimumhindu kehtestavate normide konkurentsivastase mõju suhtes kehtiv üldpõhimõte on minu arvates siiski analoogia alusel kohaldatav ka käesolevas asjas. Täpsemalt on raske vältida järeldust, et 2009. aasta XCV seaduse artikli 3 lõike 2 punkt u ei ole mitte ainult konkurentsivastane, kuna takistab müügihinna vaba kujunemist ausa konkurentsi alusel, vaid see säte faktiliselt ka diskrimineerib uusi Ungari toidu- ja põllumajandustoodete turule tulijaid kõigil eespool mainitud põhjustel.

33 Tuletan siinkohal meelde kohtujurist Kokott'i märkusi, mis on esitatud tema ettepanekus kohtuasjas komisjon *vs.* Iirimaa (C-456/08, EU:C:2009:679) liikmesriigi õiguse sätete kohta, mis võimaldasid liikmesriigi kohtul kasutada oma kaalutlusõigust riigihankemenetlust puudutava vaidluse lõpetamiseks põhjusel, et kaebust ei oldud esitatud „viivitamata“, kuigi kaebus oli muus osas esitatud seaduses ette nähtud tähtaja jooksul. Kohtujurist Kokott järeldas oma ettepaneku punktis 61, et selline diskretsioonisüsteem rikub riigihankedirektiivide aluseks olevat õiguskindluse põhimõtet, märkides järgmist: „Kui siseriiklik õiguslik olukord tuleneb seaduse sätete ja „kohtunikuõiguse“ kombinatsioonist, siis ei tohi see toimuda vastavate sätete ja normide selguse ja täpsuse arvelt. See kehtib eriti siis, kui direktiivi eesmärk on luua õigusi üksikisikutele, ning ebaselge või keeruline õiguslik olukord võimalike õigust lõpetavate tähtaegade osas võib endaga kaasa tuua õiguste kaotamise – käesoleval juhul hankija otsuste vaidlustamise õiguse kaotuse. *Keeruline ja läbipaistmatu õiguslik olukord võib eelkõige mitteresidentidest pakkujaid ja taotlejaid mõjutada loobuma Iirimaal riigihankemenetlustes osalemisest.*“ (kohtujuristi kursiiv). Kuigi nende märkuste kontekst oli loomulikult väga erinev käesoleva menetluse kontekstist, võib nende kohtujurist Kokott'i märkustega siiski arvestada, kui kaalutakse 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u tõlgendamise tõenäolist mõju.

34 ELT 1995, L 291, lk 40; ELT eriväljaanne 09/01, lk 283.

35 4. märtsi 2010. aasta kohtuotsuse komisjon *vs.* Iirimaa (C-221/08, EU:C:2010:113) punktidest 43–45 nähtub, et vaidlusaluste Iiri õigusaktidega oli kehtestatud Iiri turul tegutsevatele tootjatele ja importijatele sigarettide jaemüügi miinimumhind, mis vastas 97%-le iga sigaretikategooria kaalutud keskmisest hinnast sellel turul. Seega kõrvaldas see süsteem sisuliselt hinnaerinevused konkureerivate toodete vahel ja põhjustas hindade ühtlustumise kõige kallima toote hinna järgi.

89. Sellega seoses tuleb meenutada, et jaemüüja kasumimarginaal on tarbija jaoks toote hinna oluline element ja võib olenevalt selle marginaali tasemest olla tarbija valiku tegemisel määrava tähtsusega.[36]

90. Sellest järeldub, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u, mis keelab hinnadiskrimineerimise asjaomaste toodete päritolu alusel, võib piirata teiste liikmesriikide tootjate võimalust pääseda Ungari turule, kuna imporditud toodete jaemüüjad ei või kodumaiste toodete arvelt nende toodete marginaali osas hinnaga konkureerida. Vähemalt mõnel juhul on mõistlik eeldada, et need imporditud tooted saavad turuosa saavutada üksnes tänu hinnakonkurentsile samasuguste kodumaiste toodetega. Samuti ei saa väita, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktil u oleks Euroopa Kohtu poolt 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuse Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962) punktis 69 tuvastatu laadne konkurentsi soodustav mõju, tagades, et teatavad tootjad ei kannata hinnadiskrimineerimise all oma nõrgema läbirääkimispositsiooni tõttu tulenevalt nende mittekuulumisest tunnustatud piimatootjate organisatsiooni.[37]

91. Seetõttu on selge, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u võib piirata hinnakonkurentsi olulisel määral, mis mõjutab teiste liikmesriikide tootjate võimalusi saavutada oma toodete pääs Ungari turule. Sellest järeldub, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u kahjustab ja takistab asjaomaste toodete osas põhjendamatult põllumajandusturu ühise korralduse nõuetekohast toimimist.

92. Sellest järeldub, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u, mis lämmatab hinnakonkurentsi eespool kirjeldatud viisil, on vastuolus määruse nr 1308/2013 aluspõhimõttega ning viisiga, kuidas Euroopa Kohus on seda määrust ja selle eelkäijaid[38] järjepidevalt tõlgendanud sellistes kohtuasjades nagu 26. mai 2005. aasta kohtuotsus Kuipers (C-283/03, EU:C:2005:314).

93. Seetõttu leian, et Euroopa Kohus peaks otsustama, et piirates eelkõige 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktiga u põllumajandustoodete ja toiduainete müügihindade kindlaksmääramist, on Ungari rikkunud talle määrusest nr 1308/2013 tulenevaid kohustusi.

### *3. Teine etteheide, mis puudutab ELTL artikli 34 rikkumist*

94. Kaupade vaba liikumine on ELTL aluspõhimõte, mis väljendub ELTL artiklis 34 sätestatud liikmesriikidevaheliste koguseliste impordipiirangute ja kõigi samaväärse toimega meetmete keelus. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 34 sätestatud koguseliste piirangutega samaväärse toimega meetmete keeld kohaldatav liikmesriikide kõikide õigusnormide suhtes, mis võivad otseselt või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt takistada liikmesriikidevahelist kaubandust.[39] Selle keelu sõnastas Euroopa Kohus esimest korda oma 11. juuli 1974. aasta kohtuotsuses Dassonville (8/74, EU:C:1974:82) (edaspidi „kohtuotsus Dassonville“).

95. Kohtuotsuses Dassonville sätestatud keelu laia kohaldamisala nüansseeriti müügitingimuste osas mitmes kohtuotsuses pärast Euroopa Kohtu 24. novembri 1993. aasta kohtuotsust Keck ja Mithouard (C-267/91 ja C-268/91, EU:C:1993:905).

36 Selles suhtes võib jaemüüja marginaal oluliselt varieeruda, ulatudes näiteks 5–100%-ni ning võib-olla isegi kuni 200%-ni tootja hinnast.

37 Käesoleval juhul ei ole 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u põhjendusena tuvastatud, et jaemüüjad oleksid samal moel konkurentsi tegelikult või potentsiaalselt kuritarvitanud. Õigusnormid, mis üldiselt ei võimalda jaemüüjatel vähendada põllumajandustoodete hinnamarginaale, vastupidi lihtsalt lämmatavad tavapärase konkurentsi nende toodete turul. Kui jaemüüja rakendab hinnakonkurentsi asjaomaste kaupade päritolu alusel, siis ei ole veel iseenesest tegemist kuritarvitusega. Muidugi oleks see teisiti, kui 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u eesmärk oleks takistada jaemüüjat kasutamast oma turuvõimu, näiteks rakendamast hinnadiskrimineerimist sellise tootja puhul, kes ei ole tunnustatud tootjaorganisatsiooni liige. Kuid 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u mõju on väga palju laiem, ulatudes sisuliselt asjaomaste toodete konkurentsile rajatud turu toimimiseks vajaliku hinnamehhanismi ühe põhiaspekti sisulise väljalülitamise ja kaotamiseni.

38 Näiteks nõukogu 27. juuni 1968. aasta määrus (EMÜ) nr 804/68 piima- ja piimatooteturu ühise korralduse kohta (EÜT 1968, lk 176), mida on muudetud nõukogu 29. juuni 1995. aasta määrusega (EÜ) nr 1538/95 (EÜT 1995, L 148, lk 17).

39 19. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus Deutsche Parkinson Vereinigung (C-148/15, EU:C:2016:776, punktid 20 ja 22 ning seal viidatud kohtupraktika).

96. Euroopa Kohus on alates 24. novembri 1993. aasta kohtuotsusest Keck ja Mithouard (C-267/91 ja C-268/91, EU:C:1993:905) korduvalt sedastanud, et teatud müügitingimusi piiravate või keelavate riigisiseste sätete kohaldamine teistest liikmesriikidest pärit toodete suhtes ei takista otseselt või kaudselt, tegelikult või potentsiaalselt liikmesriikidevahelist kaubandust, kui neid sätteid kohaldatakse kõigi asjaomaste liikmesriigis tegutsevate ettevõtjate suhtes ja kui need mõjutavad õiguslikult ja faktiliselt ühtemoodi kodumaiste ja teistest liikmesriikidest pärit toodete turustamist.[40]

97. Kui need tingimused on täidetud, siis liikmesriigi müügitingimuste kohaldamine selliste kaupade müügile, mis on pärit mõnest teisest liikmesriigist ja mis vastavad selles riigis kehtivatele nõuetele, ei takista ega häiri nende turulepääsu rohkem kui kodumaiste kaupade puhul. Sellised eeskirjad ei kuulu seetõttu ELTL artikli 34 kohaldamisalasse.

98. Tuleb märkida, et komisjon leiab, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u kujutab endast müügitingimust 24. novembri 1993. aasta kohtuotsuse Keck ja Mithouard (C-267/91 ja C-268/91, EU:C:1993:905) tähenduses. Selle hinnanguga saab üksnes nõustuda.[41]

99. Lisaks ei väida komisjon, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u takistaks *de jure* vastavate teistest liikmesriikidest pärit toodete pääsu Ungari turule. Komisjon leiab siiski, et see säte ei vasta teisele kriteeriumile, mis on ette nähtud 24. novembri 1993. aasta kohtuotsuses Keck ja Mithouard (C-267/91 ja C-268/91, EU:C:1993:905), kuna see annab *de facto* eelise identsetele kodumaistele toodetele.

100. Euroopa Kohus on 24. novembri 1993. aasta kohtuotsuses Keck ja Mithouard (C-267/91 ja C-268/91, EU:C:1993:905) esitatud põhimõtteid, millele Ungari valitsus käesolevas asjas suures osas tugineb, kohaldanud ka teistes liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlustes.

101. Nii näiteks leidis Euroopa Kohus 29. juuni 1995. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* Kreeka (C-391/92, EU:C:1995:199), et Kreeka seadus, mille kohaselt võis imikutele mõeldud töödeldud piima müüa vaid apteekides, ei rikkunud nüüd ELTL artiklis 34 sisalduvat normi. Euroopa Kohus leidis, et see seadus mõjutas üksnes toodete müügitingimusi ning seda kohaldati vahet tegemata nii kodumaiste kui ka imporditud toodete suhtes. Seejärel märkis Euroopa Kohus nimetatud kohtuotsuse punktis 18, et olukord oleks teistsugune üksnes juhul, „kui ilmneks, et vaidlusalused õigusnormid kaitsevad kodumaiseid tooteid, mis on sarnased teistest liikmesriikidest pärit imikutele mõeldud töödeldud piimaga või mis konkureerivad seda liiki piimaga“.

102. Olen juba seoses määruse nr 1308/2013 rikkumisega maininud kõiki põhjuseid, mille poolest käesolev asi erineb minu arvates kohtuasjast, milles tehti 29. juuni 1995. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka (C-391/92, EU:C:1995:199).

103. Minu arvates piirab 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u teistest liikmesriikidest pärit uute põllumajandustoodete sisenemist Ungari turule, takistades hinnakonkurentsi jaemüügi tasandil. Nagu ma eespool märkisin, avaldab see konkurentsi kärpimine imporditud toodete tootjatele tõenäoliselt suuremat mõju, kuna sellised tootjad võivad üldiselt ainult tõhusa hinnakonkurentsi (sealhulgas soodushindade) abil loota, et nad saavad Ungari turul kanda kinnitada traditsiooniliste (ja

40 12. novembri 2015. aasta kohtuotsus Visnapuu (C-198/14, EU:C:2015:751, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika). Euroopa Kohus on märkinud, et teatavad müügitingimusi kehtestavad õigusnormid jäävad ELTL artikli 34 kohaldamisalast välja seetõttu, et need ei takista imporditud toodete pääsu asjaomase liikmesriigi turule ega takista seda rohkem kui kodumaiste toodete puhul. 18. septembri 2003. aasta kohtuotsus Morellato (C-416/00, EU:C:2003:475, punkt 31).

41 Vt analoogia alusel 11. augusti 1995. aasta kohtuotsus Belgapom (C-63/94, EU:C:1995:270, punkt 13), milles Euroopa Kohus leidis, et riigisisene õigusnorm, mis keelab väga väikese kasumimarginaaliga müügi, kujutab endast müügitingimust. Selle kohtuotsuse punktis 14 märkis Euroopa Kohus, et kõnealune säte, mida „kohaldatakse tooteid eristamata kõigi asjaomase sektori ettevõtjate suhtes, ei mõjuta teistest liikmesriikidest pärit toodete turustamist teisiti kui kodumaiste toodete turustamist“. On selge, et see kohtuotsus oli sisuliselt suunatud omahinnast madalama hinnaga müügi vastu. Omalt poolt leian siiski, et 2009. aasta XCV seaduse artikli 3 lõike 2 punkt u ei ole kaugeltki mitte lihtsalt sellise müügi vastu suunatud meede, kuna selle tõttu satub löögi alla põllumajandustoodete konkurentsi tuum, nimelt müügihindade vaba kujunemine.

tuntumate) omamaiste, Ungari keskmisele tarbijale tuttavate põllumajandustoodete arvel. Ebaselgus seoses 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u kohaldamisega sellega hõlmatud toodete suhtes ja võimalus teostada lühiajalist kampaaniamüüki, millele ma juba viitasin, üksnes suurendavad neid raskusi.

104. Isegi kui Euroopa Kohus peaks leidma, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkt u rikub ELTL artiklit 34, tuleks samuti uurida, kas seda rikkumist saab põhjendada viitega ELTL artiklile 36 või ülekaaluka üldise huviga. Käesolevas asjas soovib Ungari põhjendada 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u väitega, et selle eesmärk on võidelda jaemüüjate ebaausate müügitavade vastu, mis kahjustavad tootjaid.

105. Ma ei nõustu sellega, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u oleks võimalik sel alusel põhjendada. Esiteks, erinevalt 13. novembri 2019. aasta kohtuotsuses Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė (C-2/18, EU:C:2019:962) käsitletud olukorrast, ei ole Ungari esitanud tõendeid jaemüüjate ebaausate kaubandustavade kohta seoses suure hulga toodetega, mis on hõlmatud 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punktiga u. Teiseks ei ole Ungari igal juhul loogiliselt tõendanud, kuidas jaemüüjate marginaalide kindlaksmääramine tegelikult kaitseb väidetavalt nõrgemat müügiläbirääkimiste osapoolt, st tootjat, seda enam, et see säte ei piira jaemüüja vabadust pidada tootjatega läbirääkimisi hindade, vahendustasude, allahindluste jne üle.

106. Rõhutan, et jaemüüjapoolne hinnakonkurents asjaomaste kaupade päritolu alusel ei ole iseenesest kuritarvitamine.

107. Neil asjaoludel olen seisukohal, et 2009. aasta XCV seaduse § 3 lõike 2 punkti u kehtestamisega on Ungari rikkunud talle ELTL artiklist 34 tulenevaid kohustusi ning seda ei saa põhjendada ühegi väidetava ülekaaluka üldise huviga seotud põhjusega.

### *4. Kohtukulud*

108. Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõike 1 kohaselt on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja Ungari on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb Ungari kohtukulud jätta tema enda kanda ja mõista temalt välja komisjoni kohtukulud.

## V. Ettepanek

109. Eespool esitatud kaalutlusi arvestades peaks Euroopa Kohus minu arvates otsustama, et 2009. aasta XCV seaduse, mis käsitleb tarnijate suhtes seoses põllumajandustoodete ja toiduainetega ebaausate kaubandustavade kasutamise keeldu (a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek vonatkozásában a beszállítókkal szemben alkalmazott tisztességtelen forgalmazói magatartás tilalmáról szóló 2009. évi XCV. törvény), § 3 lõike 2 punkti u kehtestamisega on Ungari rikkunud oma kohustusi, mis tulenevad ELTL artiklist 34, ning samuti kohustusi, mis tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrusest (EL) nr 1308/2013, mis käsitleb põllumajandustoodete ühist turukorraldust ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007.

110. Kuna komisjon on nõudnud kohtukulude hüvitamist ja Ungari on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb Ungari kohtukulud jätta tema enda kanda ja mõista temalt välja komisjoni kohtukulud.